

STIGMA PSYCHICKÝCH PORÚCH NA SLOVENSKU

DUŠEVNÉ ZDRAVIE A ZMYSLUPLNÝ ŽIVOT

Hotel Carlton, Bratislava 5.9.2019

MUDr. Miroslava PALUŠNÁ (FNŠP PREŠOV)

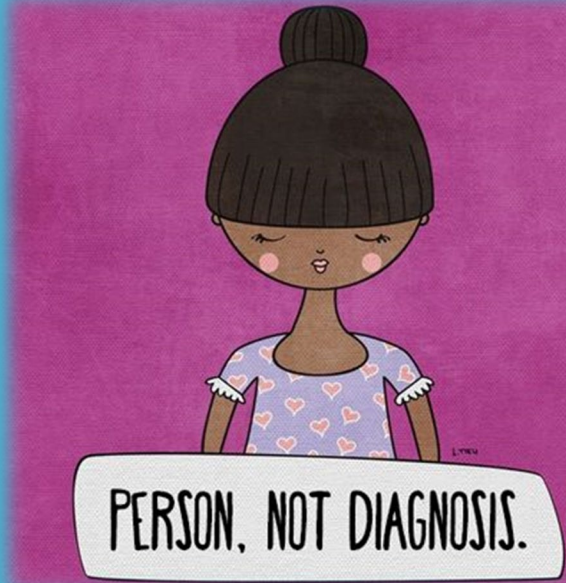

STIGMA

Mental Illness doesn't
discriminate - people do.

- grécky pôvod (znak, stopa, vypálená značka)
- znehodnocujúci prívlastok (príčina diskriminácie svojho nositeľa)
- **STIGMATIZÁCIA** - proces označovania, ktorý súvisí ako so spoločenským vylučovaním a odmietaním stigmatizovaného, tak aj s vlastnými pocitmi hanby
- Erving Goffman – „Niektorí, ktorí sú menej, ako ľudia.“
- Bruce Link a Jo Phelan - časti procesu stigmatizácie:
  1. **rozlišovanie** a označovanie ľudských odlišností,
  2. dominantná spoločnosť prisudzuje takto označeným osobám nežiaduce charakteristiky – **negatívne stereotypy**,
  3. kategorizácia vedie k oddeleniu „**nás**“ od „**tých druhých**“,
  4. znižovanie statusu a diskriminácia -> **nerovnosť**.

PSYCHICKÁ PORUCHA =

diagnóza / sociálna nálepka

- NEVÝHODA: dg. stráca funkciu návodu na liečbu -> mení sa v sociálny stereotyp =
Dg. -> **SOCIÁLNA STIGMA**
- HANBA – z nepriaznivého sociálneho úsudku o vlastnej osobe či stigmatizovanej skupine
- ÚSUDOK – založený na určitom ryse (identita, správanie, vzhľad, zdravotný stav), ktorý je spoločnosťou považovaný za nenormálny a vedie tak k diskriminácii dotyčného

STIGMA A PSYCHICKÉ PORUCHY

- konceptualizácia (Thornicroft) -3 základné elementy:
  1. nevedomosť (problém znalostí),
  2. predsudky (problém postojov),
  3. diskriminácia (problém správania sa)

„Ľudia trpiaci schizofréniou sú pre svoje okolie násilní a nebezpeční.“

„Ľudia s depresiou sú za svoje ochorenie zodpovední.“

INTERNALIZOVANÁ STIGMA (SEBA-STIGMATIZÁCIA)

- Zvnútornenie a prijímanie stigmy, ktorá pretrváva v spoločnosti

SELF-STIGMA - 3 kroky:

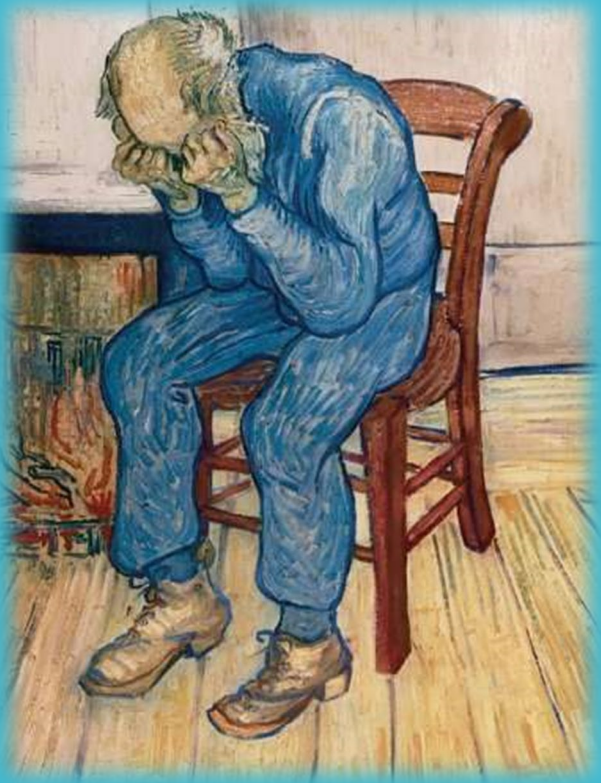
1.uvedomenie si stereotypu

2.súhlas s ním

3.uplatnenie stereotypu na seba.

Dôsledky - **znížená sebaúcta a pocity nedostatočnej schopnosti sebarealizácie, odradenie od hľadania a využívania príležitostí, ktoré sú zásadné pre dosiahnutie životných cieľov, tendencia vyhýbať sa dostupným možnostiam ale aj odporúčaným postupom, ktoré pomáhajú tieto ciele dosiahnuť.**

INTERNALIZOVANÁ STIGMA- DÔSLEDKY

- Znížená kvalita života
- Zhoršenie priebehu samotnej psychickej poruchy
- Sociálne odlúčenie
- Neskoré vyhľadanie odbornej pomoci
- Horšia spolupráca pri liečbe
- Zníženie sebadôvery, oslabená schopnosť sebestačnosti
- Nezamestnanosť
- Väčšia hospodárska záťaž
- Sebastigmatizácia rodinných príslušníkov

MOŽNOSTI OVPLYVNENIA STIGMATIZÁCIE

- WHO – začiatok 90.rokov – odporúča globálny a rázny boj proti stigme a diskriminácii v oblasti duševného zdravia.

- 3 účinné metódy:

EDUKAČNÉ INTERVENCIE, OSOBNÝ KONTAKT, PROTEST

- ↓ stigmy - adekvátne liečba, dôsledná ochrana osobných údajov pacientov, nácvik sociálnych zručností a cielené terapeutické techniky zamerané na prevenciu alebo odstránenie pocitu menejcennosti.
- AKÉ SÚ KRITÉRIÁ DNEŠNEJ LIEČBY PSYCHICKÝCH PORÚCH?

DESTIGMATIZAČNÉ AKTIVITY NA SLOVENSKU

- **MEMORANDUM** – „Zlepšime duševné zdravie Slovákov!“
- 2017- spolupráca Slovenskej psychiatrickej spoločnosti s patientskymi organizáciami.

Memorandum – **7 oblastí** kľúčových pre zlepšenie situácie v psychiatrii na Slovensku:

1. KOMPLEXNÁ STAROSTLIVOSŤ A INTER-DISCIPLINÁRNA KOMUNIKÁCIA
2. DOSTUPNOSŤ ZDRAVOTNEJ STAROSTLIVOSTI
3. ROVNAKÉ POSTUPY PRI ZDRAVOTNEJ STAROSTLIVOSTI O PSYCHICKY CHORÝCH
4. LIEČBA BEZ DOPLATKOV
5. BEZPEČNOSŤ A ĽUDSKÝ PRÍSTUP
6. **KOMUNITNÁ PSYCHIATRIA**
7. OSVETA V OBLASTI DUŠEVNÉHO ZDRAVIA

VLASTNÝ VÝSKUM

CIELE VÝSKUMU

- **ZISTENIE PREVALENCIE HLÁSENÉHO A ZAMÝŠĽANÉHO STIGMATIZUJÚCEHO SPRÁVANIA SLOVENSKEJ POPULÁCIE VOČI ĽUĎOM TRPIACIM PSYCHICKÝMI PORUCHAMI**
- identifikovať, porovnať a vyhodnotiť postoje a skúsenosti verejnosti vo vzťahu k ľuďom, ktorí trpia psychickými poruchami a zároveň mieru ich zamýšľaného správania.
- porovnanie výsledkov nedávnych výskumov v Českej republike a Anglicku
- **Aký postoj má slovenská verejnosť a aký rozsah zamýšľaného stigmatizujúceho správania voči osobám trpiacim duševnou poruchou?**
- **Do akej miery ovplyvňuje rod, bydlisko a vzdelanie názor na ľudí s psychickými poruchami?** (Aké sú rozdiely medzi demografickými údajmi a mierou zamýšľaného správania? Aký je vzťah medzi osobnou skúsenosťou a mierou zamýšľaného správania? Aké sú rozdiely medzi lekárom so špecializáciou v psychiatrii a lekárom inej špecializácie v zamýšľanom stigmatizujúcom správaní?)

HYPOTÉZY VÝSKUMU

Východisková hypotéza výskumu

Hlavným predpokladom je, že medzi slovenskou populáciou a ich subjektívnou mierou zamýšľaného správania existuje relevantná súvislosť.

- **H1** Medzi jednotlivými demografickými skupinami a subjektívnou mierou zamýšľaného správania neexistuje spojitosť.
  - a/rod;
  - b/vekové kategórie;
  - c/vzdelanie;
  - d/bydlisko;
  - e/povolanie;
  - f/lekár so špecializáciou v psychiatrii.
- **H2** Medzi vzdelaním a nerozhodným postojom v prípade zamýšľaného správania neexistuje rozdiel.
- **H3** Neexistuje závislosť medzi mierou zamýšľaného správania a osobnou skúsenosťou.
- **H4** Medzi zisteným skóre Slovákov žijúcich na Slovensku a Slovákov žijúcich v zahraničí neexistuje rozdiel.

METODIKA VÝSKUMU A VÝBEROVÝ SÚBOR

- realizovaný v zimných mesiacoch na **prelome r. 2018/2019** na náhodne vybranej vzorke slovenskej populácie v nasledujúcich etapách:
  1. etapa výskumu - *analýza informácií*, vypracovanie východísk, administratívna príprava výskumu;
  2. etapa výskumu – *zber dát* – zisťovanie postojov a názorov pomocou dotazníka (v papierovej podobe a pomocou online dotazníka);
  3. etapa výskumu - *štatistické spracovanie a vyhodnotenie* nazbieraných údajov;
  4. etapa výskumu - *evidencia a záverečné vyhodnotenie* realizovaného výskumu.

ŠKÁLA HLÁSENÉHO A ZAMÝŠĽANÉHO SPRÁVANIA (RIBS -REPORTED AND INTENDED BEHAVIOUR SCALE)

	áno	nie	neviem		rozhodne súhlasím	skôr súhlasím	ani súhlasím, ani nesúhlasím	skôr nesúhlasím	rozhodne nesúhlasím	neviem
1. Bývate v súčasnosti alebo ste niekedy bývali s niekým, kto trpel psychickou poruchou?										
2. Pracujete alebo ste pracovali s niekým, kto trpel psychickou poruchou?				1. V budúcnosti by som bol ochotný bývať s niekým, kto trpí psychickou poruchou.						
3. Máte alebo ste mali v susedstve niekoho, kto trpel psychickou poruchou?				2. V budúcnosti by som bol ochotný pracovať s niekým, kto trpí psychickou poruchou.						
4. Máte alebo ste niekedy mali blízkeho priateľa, ktorý mal psychickú poruchu?				3. V budúcnosti by som bol ochotný mať za suseda niekoho, kto trpí psychickou poruchou.						
				4. V budúcnosti by som bol ochotný pokračovať v priateľstve s človekom, u ktorého by sa rozvinula psychická porucha.						

Vek: .....

Pohlavie*: ☐ Žena / ☐ Muž

Vzdelanie*: ☐ VŠ ☐ SŠ ☐ ZŠ

Bydlisko: .....

Povolanie*: ☐ Lekár / ☐ Iné

Pre lekárov: uveďte

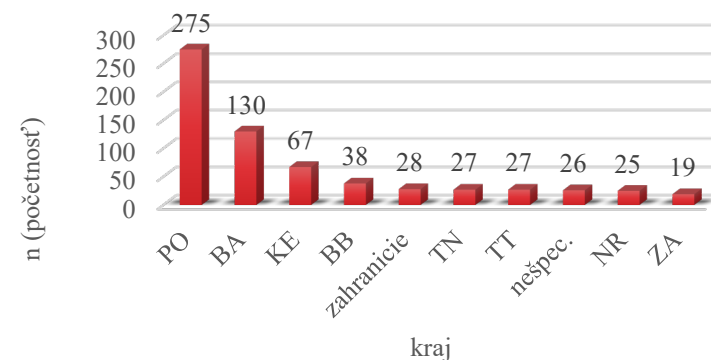
špecializáciu.....

*označte jednu z možností

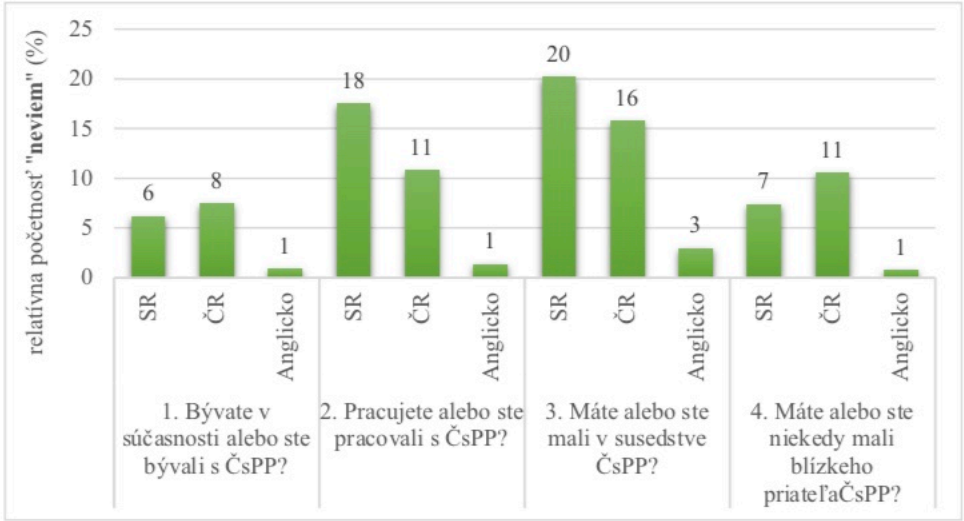
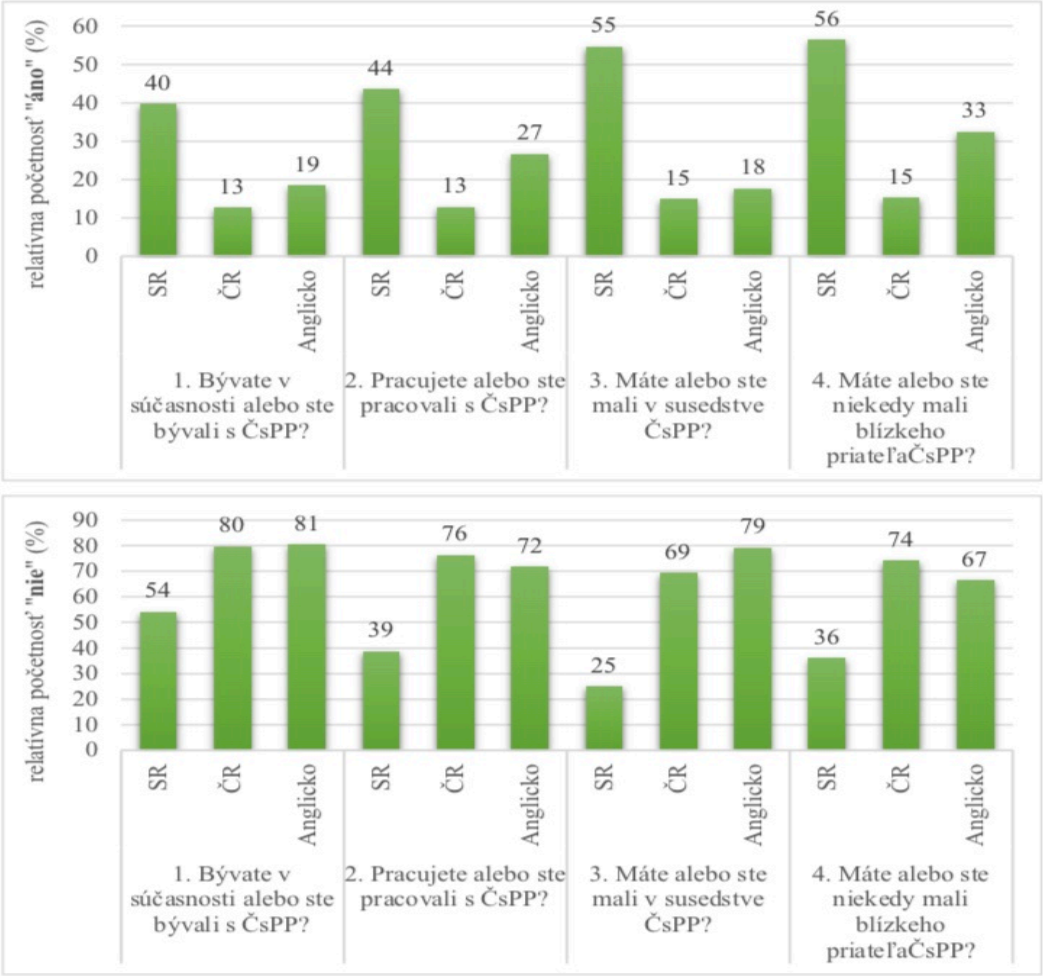
	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V
350	PO	ŽENA	VŠ	NIE		NIE	ÁNO	NIE	NIE	NEVIEM		0 NEVIEM		0 ANI SÚHLASÍM, ANI		3 SKÖR NESÚHLASÍM		2
351	PO	ŽENA	SŠ	NIE		NIE	ÁNO	ÁNO	NIE	ROZHODNE NESÚHLASÍM		1 ROZHODNE NESÚHLASÍM		1 ROZHODNE NESÚHLASÍM		1 ROZHODNE SÚHLASÍM		5
352	PO		SŠ	NIE		NIE	NEVIEM	NEVIEM	NIE	SKÖR NESÚHLASÍM		2 SKÖR NESÚHLASÍM		2 SKÖR NESÚHLASÍM		2 ROZHODNE SÚHLASÍM		5
353	PO	ŽENA	SŠ	NIE		ÁNO	ÁNO	ÁNO	ÁNO	ANI SÚHLASÍM, ANI NESÚHLASÍM		3 ANI SÚHLASÍM, ANI NESÚHLASÍM		3 ANI SÚHLASÍM, ANI NESÚHLASÍM		3 ANI SÚHLASÍM, ANI NESÚHLASÍM		3
354	PO	ŽENA	SŠ	NIE		NIE	NIE	NIE	NIE	NEVIEM		0 NEVIEM		0 SKÖR SÚHLASÍM		4 SKÖR SÚHLASÍM		4
355	PO	ŽENA	VŠ	NIE		NIE	NIE	NIE	NIE	SKÖR NESÚHLASÍM		2 SKÖR NESÚHLASÍM		2 SKÖR NESÚHLASÍM		2 NEVIEM		0
356	zahraničie	ŽENA	VŠ	ÁNO	INT	ÁNO	ÁNO	NEVIEM	ÁNO	ANI SÚHLASÍM, ANI NESÚHLASÍM		3 ANI SÚHLASÍM, ANI NESÚHLASÍM		3 SKÖR SÚHLASÍM		4 ROZHODNE SÚHLASÍM		5
357	PO	ŽENA	SŠ	NIE		NIE	NIE	ÁNO	NIE	ROZHODNE NESÚHLASÍM		1 ANI SÚHLASÍM, ANI NESÚHLASÍM		3 ROZHODNE NESÚHLASÍM		1 ANI SÚHLASÍM, ANI NESÚHLASÍM		3
358	NR	MUŽ	SŠ	NIE		NEVIEM	NEVIEM	ÁNO	NIE	ROZHODNE NESÚHLASÍM		1 ROZHODNE NESÚHLASÍM		1 ANI SÚHLASÍM, ANI NESÚHLASÍM		3 NEVIEM		0
359	PO	ŽENA	SŠ	NIE		NIE	NIE	NIE	NIE	SKÖR NESÚHLASÍM		2 SKÖR NESÚHLASÍM		2 NEVIEM		0 ROZHODNE SÚHLASÍM		5
360	PO	ŽENA	SŠ	NIE		NEVIEM	NEVIEM	NEVIEM	ÁNO	ANI SÚHLASÍM, ANI NESÚHLASÍM		3 SKÖR SÚHLASÍM		4 SKÖR SÚHLASÍM		4 SKÖR SÚHLASÍM		4
361	PO	ŽENA	SŠ	NIE		NIE	ÁNO	ÁNO	NIE	ANI SÚHLASÍM, ANI NESÚHLASÍM		3 SKÖR SÚHLASÍM		4 SKÖR SÚHLASÍM		4 SKÖR SÚHLASÍM		4
362	PO	MUŽ	SŠ	NIE		NIE	NIE	ÁNO	ÁNO	ANI SÚHLASÍM, ANI NESÚHLASÍM		3 ANI SÚHLASÍM, ANI NESÚHLASÍM		3 ANI SÚHLASÍM, ANI NESÚHLASÍM		3 ANI SÚHLASÍM, ANI NESÚHLASÍM		3
363	PO	MUŽ	ZŠ	NIE		NIE	ÁNO	NIE	NIE	ANI SÚHLASÍM, ANI NESÚHLASÍM		3 ANI SÚHLASÍM, ANI NESÚHLASÍM		3 ANI SÚHLASÍM, ANI NESÚHLASÍM		3 ANI SÚHLASÍM, ANI NESÚHLASÍM		3
364	PO	MUŽ	SŠ	NIE		NIE	NIE	ÁNO	NIE	SKÖR NESÚHLASÍM		2 SKÖR NESÚHLASÍM		2 ANI SÚHLASÍM, ANI NESÚHLASÍM		3 ROZHODNE SÚHLASÍM		5
365	PO	MUŽ	SŠ	NIE		NIE	NIE	NIE	ÁNO	SKÖR NESÚHLASÍM		2 NEVIEM		0 ROZHODNE NESÚHLASÍM		1 NEVIEM		0
366	PO	MUŽ	SŠ	NIE		NIE	NIE	NIE	ÁNO	SKÖR NESÚHLASÍM		2 ROZHODNE NESÚHLASÍM		1 ROZHODNE NESÚHLASÍM		1 SKÖR SÚHLASÍM		4
367	PO	MUŽ	SŠ	NIE		ÁNO	NIE	ÁNO	NIE	SKÖR NESÚHLASÍM		2 SKÖR NESÚHLASÍM		2 SKÖR NESÚHLASÍM		2 ROZHODNE SÚHLASÍM		5
368	PO	MUŽ	SŠ	NIE		NIE	NIE	ÁNO	NIE	SKÖR SÚHLASÍM		4 ANI SÚHLASÍM, ANI NESÚHLASÍM		3 ANI SÚHLASÍM, ANI NESÚHLASÍM		3 ANI SÚHLASÍM, ANI NESÚHLASÍM		3
369	PO	MUŽ	SŠ	NIE		NIE	ÁNO	ÁNO	ÁNO	SKÖR NESÚHLASÍM		2 ROZHODNE SÚHLASÍM		5 SKÖR SÚHLASÍM		4 ROZHODNE SÚHLASÍM		5
370	PO	MUŽ	SŠ	NIE		NIE	ÁNO	NIE	ÁNO	SKÖR NESÚHLASÍM		2 SKÖR SÚHLASÍM		4 NEVIEM		0 SKÖR SÚHLASÍM		4
371	PO	MUŽ	SŠ	NIE		ÁNO	NIE	NEVIEM	ÁNO	SKÖR NESÚHLASÍM		2 SKÖR NESÚHLASÍM		2 NEVIEM		0 NEVIEM		0
372	nešpec.	MUŽ	SŠ	NIE		NIE	NIE	ÁNO	NIE	ANI SÚHLASÍM, ANI NESÚHLASÍM		3 NEVIEM		0 SKÖR SÚHLASÍM		4 SKÖR SÚHLASÍM		4
373	PO	MUŽ	SŠ	NIE		NIE	NIE	NIE	NIE	ROZHODNE NESÚHLASÍM		1 ROZHODNE NESÚHLASÍM		1 ROZHODNE NESÚHLASÍM		1 ROZHODNE NESÚHLASÍM		1
374	PO	MUŽ	SŠ	NIE		NIE	NIE	ÁNO	NIE	SKÖR NESÚHLASÍM		2 SKÖR NESÚHLASÍM		2 ANI SÚHLASÍM, ANI NESÚHLASÍM		3 SKÖR SÚHLASÍM		4
375	PO	MUŽ	SŠ	NIE		NIE	NIE	NEVIEM	NIE	ANI SÚHLASÍM, ANI NESÚHLASÍM		3 NEVIEM		0 SKÖR SÚHLASÍM		4 SKÖR SÚHLASÍM		4
376	KE	MUŽ	SŠ	NIE		NIE	NEVIEM	ÁNO	NEVIEM	NEVIEM		0 NEVIEM		0 ROZHODNE SÚHLASÍM		5 SKÖR SÚHLASÍM		4
377	PO	MUŽ	SŠ	NIE		NIE	NIE	ÁNO	ÁNO	SKÖR SÚHLASÍM		4 SKÖR SÚHLASÍM		4 SKÖR SÚHLASÍM		4 SKÖR SÚHLASÍM		4
378	PO	MUŽ	SŠ	NIE		NIE	NIE	NIE	NIE	ROZHODNE NESÚHLASÍM		1 SKÖR SÚHLASÍM		4 NEVIEM		0 ROZHODNE SÚHLASÍM		5
379	nešpec.	MUŽ	SŠ	NIE		NIE	NIE	NIE	NIE	ROZHODNE NESÚHLASÍM		1 ROZHODNE NESÚHLASÍM		1 ROZHODNE NESÚHLASÍM		1 NEVIEM		0
380	PO	MUŽ	SŠ	NIE		NEVIEM	NEVIEM	NEVIEM	NEVIEM	NEVIEM		0 NEVIEM		0 NEVIEM		0 NEVIEM		0
381	PO	MUŽ	SŠ	NIE		NIE	NIE	NIE	NIE	ROZHODNE NESÚHLASÍM		1 ANI SÚHLASÍM, ANI NESÚHLASÍM		3 ROZHODNE NESÚHLASÍM		1 ROZHODNE SÚHLASÍM		5
382	PO	MUŽ	SŠ	NIE		NIE	NIE	NIE	NIE	SKÖR NESÚHLASÍM		2 ANI SÚHLASÍM, ANI NESÚHLASÍM		3 NEVIEM		0 NEVIEM		0
383	nešpec.	MUŽ	SŠ	NIE		ÁNO	NIE	ÁNO	NIE	NEVIEM		0 NEVIEM		0 SKÖR NESÚHLASÍM		2 ROZHODNE SÚHLASÍM		5
384	PO	MUŽ	SŠ	NIE		NIE	NIE	NIE	NIE	ROZHODNE NESÚHLASÍM		1 ROZHODNE NESÚHLASÍM		1 ROZHODNE NESÚHLASÍM		1 ROZHODNE NESÚHLASÍM		1
385	PO	MUŽ	SŠ	NIE		NIE	NIE	NIE	NIE	ROZHODNE NESÚHLASÍM		1 ROZHODNE NESÚHLASÍM		1 ANI SÚHLASÍM, ANI NESÚHLASÍM		3 ANI SÚHLASÍM, ANI NESÚHLASÍM		3
386	nešpec.	MUŽ	SŠ	NIE		NIE	NIE	ÁNO	NIE	ANI SÚHLASÍM, ANI NESÚHLASÍM		3 SKÖR SÚHLASÍM		4 SKÖR SÚHLASÍM		4 SKÖR SÚHLASÍM		4
387	PO	MUŽ	SŠ	NIE		NIE	NIE	NIE	ÁNO	SKÖR NESÚHLASÍM		2 SKÖR NESÚHLASÍM		2 ROZHODNE SÚHLASÍM		5 ROZHODNE SÚHLASÍM		5
388	nešpec.	MUŽ	SŠ	NIE		NIE	NIE	ÁNO	NEVIEM	NEVIEM		0 NEVIEM		0 NEVIEM		0 NEVIEM		0
389	nešpec.	MUŽ	SŠ	NIE		NEVIEM	NIE	NIE	NIE	NEVIEM		0 SKÖR SÚHLASÍM		4 ANI SÚHLASÍM, ANI NESÚHLASÍM		3 SKÖR SÚHLASÍM		4
390	nešpec.	MUŽ	SŠ	NIE		ÁNO	NEVIEM	ÁNO	NIE	ROZHODNE SÚHLASÍM		5 ROZHODNE SÚHLASÍM		5 ROZHODNE SÚHLASÍM		5 ROZHODNE SÚHLASÍM		5
391	PO	MUŽ	SŠ	NIE		NIE	NIE	ÁNO	NIE	SKÖR NESÚHLASÍM		2 ANI SÚHLASÍM, ANI NESÚHLASÍM		3 ROZHODNE NESÚHLASÍM		1 ANI SÚHLASÍM, ANI NESÚHLASÍM		3
392	PO	MUŽ	SŠ	NIE		NIE	NIE	NIE	NIE	ROZHODNE NESÚHLASÍM		1 ROZHODNE NESÚHLASÍM		1 ROZHODNE NESÚHLASÍM		1 ROZHODNE NESÚHLASÍM		1
393	PO	MUŽ	SŠ	NIE		NIE	ÁNO	ÁNO	NIE	ROZHODNE NESÚHLASÍM		1 SKÖR NESÚHLASÍM		2 NEVIEM		0 ROZHODNE NESÚHLASÍM		1
394	PO	MUŽ	SŠ	NIE		NIE	NEVIEM	NIE	NIE	ROZHODNE NESÚHLASÍM		1 SKÖR NESÚHLASÍM		2 ANI SÚHLASÍM, ANI NESÚHLASÍM		3 SKÖR SÚHLASÍM		4
395	nešpec.	MUŽ	SŠ	NIE		NIE	NIE	NIE	NIE	ROZHODNE NESÚHLASÍM		1 NEVIEM		0 NEVIEM		0 NEVIEM		0
396	PO	MUŽ	SŠ	NIE		ÁNO	NEVIEM	NEVIEM	ÁNO	SKÖR SÚHLASÍM		4 ANI SÚHLASÍM, ANI NESÚHLASÍM		3 ANI SÚHLASÍM, ANI NESÚHLASÍM		3 ROZHODNE SÚHLASÍM		5
397	PO	MUŽ	SŠ	NIE		NIE	NIE	NEVIEM	NIE	ROZHODNE NESÚHLASÍM		1 SKÖR NESÚHLASÍM		2 ANI SÚHLASÍM, ANI NESÚHLASÍM		3 ANI SÚHLASÍM, ANI NESÚHLASÍM		3
398	PO	MUŽ	SŠ	NIE		NIE	NIE	NIE	NIE	SKÖR NESÚHLASÍM		2 ANI SÚHLASÍM, ANI NESÚHLASÍM		3 SKÖR SÚHLASÍM		4 SKÖR SÚHLASÍM		4
399	PO	MUŽ	SŠ	NIE		NIE	NIE	NIE	NIE	ROZHODNE NESÚHLASÍM		1 NEVIEM		0 ROZHODNE NESÚHLASÍM		1 NEVIEM		0
400	PO	MUŽ	SŠ	NIE		NIE	NIE	NIE	NIE	SKÖR NESÚHLASÍM		2 SKÖR NESÚHLASÍM		2 SKÖR NESÚHLASÍM		2 NEVIEM		0
401	PO	MUŽ	SŠ	NIE		NIE	NIE	NIE	NIE	SKÖR NESÚHLASÍM		2 ANI SÚHLASÍM, ANI NESÚHLASÍM		3 ROZHODNE NESÚHLASÍM		1 SKÖR NESÚHLASÍM		2
402	PO	ŽENA	VŠ	NIE		NIE	NIE	ÁNO	NIE	SKÖR SÚHLASÍM		4 SKÖR SÚHLASÍM		4 SKÖR SÚHLASÍM		4 ROZHODNE SÚHLASÍM		5

CHARAKTERISTIKA RESPONDENTOV

- náhodní respondenti (n=662)
66,62% (n=441) žien,
33,23% (n=220) mužov
- priemerný vek - 31,97 rokov,
najstarší - 64 rokov,
najmladší -15 rokov
najpočetnejšia skupina -vek 25 - 34 rokov (n=272).
- z rôznych krajov Slovenskej republiky,
najviac - Prešovský kraj (n = 275),
najmenej Žilinský kraj (n= 19)
- vzdelanie –
64,80% (n = 429) vysokoškolské
33,99 % stredoškolské,
1,06% (n = 7) základné
- povolanie –
88,79% (n = 589) osôb s iným
povoláním ako lekár,
10,88% (n = 72) lekárov

POROVNANIE VÝSLEDKOV – MIERA HLÁSENÉHO SPRÁVANIA

Graf 5 Frekvencia odpovedí na položky 1-4 v porovnaní 3 štátov (relatívna početnosť)

POROVNANIE VÝSLEDKOV – MIERA ZAMÝŠĽANÉHO SPRÁVANIA

- Najväčšiu **ochotu bývať s niekým**, kto trpí psychickou poruchou (po sčítaní percent odpovedí „skôr súhlasím“ a „rozhodne súhlasím“) malo 56 % obyvateľov Anglicka, (**SR – 39 %**, ČR - 14 %)
- Najväčšiu ochotu **pracovať s niekým**, kto trpí psychickou poruchou zastávalo 68 % Angličanov (**SR – 49 %**, ČR - 19 %)
- Najväčšiu ochotu **bývať v susedstve niekoho, kto trpí psychickou poruchou** vykazovalo 71 % obyvateľov Anglicka (**SR – 57 %** , ČR - 25 %)
- Najväčšiu ochotu **pokračovať v priateľstve s niekým**, u koho by sa rozvinula psychická porucha vyjadrilo **85 % obyvateľov Slovenskej republiky** (Anglicko -82 % , ČR - 27 %).

VYHODNOTENIE HYPOTÉZ

H1 Medzi jednotlivými demografickými skupinami a subjektívnou mierou zamýšľaného správania neexistuje spojitosť.

a/ROD (muž/žena);

b/VEKOVÉ KATEGÓRIE (<45/>45);

c/VZDELANIE (VŠ/SŠ); **nulová hypotéza bola zamietnutá a bola prijatá alternatívna, bola preukázaná štatistická významnosť, vysokoškolsky vzdelaní respondenti zastávajú pozitívnejší postoj k prijatiu ľudí trpiacich psychickou poruchou.** (SŠ 11,93 b z maxima 20b, VŠ 14,13 b z max. 20 b)

d/BYDLISKO; **-nulová hypotéza bola zamietnutá a bola prijatá alternatívna, bola preukázaná štatistická významnosť; najviac pozitívnu mieru zamýšľaného správania mali respondenti z trnavského kraja (16,89 b z max. 20 b). Najviac negatívny postoj respondenti z prešovského kraja (11,52 b z max. 20 b).**

e/POVOLANIE (lekár/iné); **-nulová hypotéza bola zamietnutá a bola prijatá alternatívna, bola preukázaná štatistická významnosť. Lekári vykazujú pozitívnejšiu mieru zamýšľaného správania voči ľuďom s psychickou poruchou**

f/LEKÁR SO ŠPECIALIZÁCIU v psychiatrii/iná špecializácia. **- nulová hypotéza bola zamietnutá a bola prijatá alternatíva, bola preukázaná štatistická významnosť. Lekári so špecializáciou v psychiatrii vykazujú pozitívnejší postoj k prijatiu ľudí s duševnou poruchou ako lekári inej špecializácie.**

H2 Medzi vzdelaním a nerozhodným postojom v prípade zamýšľaného správania neexistuje rozdiel.

H3 Neexistuje závislosť medzi mierou zamýšľaného správania a osobnou skúsenosťou. **Nulová hypotéza bola zamietnutá a bola prijatá alternatívna.** *Bola preukázaná štatistická významnosť medzi osobným kontaktom (v tomto prípade bývaním v spoločnej domácnosti) s človekom, ktorý trpí psychickou poruchou a mierou ochoty v budúcnosti bývať s niekým, kto trpí psychickou poruchou.*

H4 Medzi zisteným skóre Slovákov žijúcich na Slovensku a Slovákov žijúcich v zahraničí neexistuje rozdiel.

DISKUSIA

- Miera hláseného správania bola podľa výskumu na Slovensku vyššia v porovnaní s anglickou aj českou populáciou.
- Miera zamýšľaného stigmatizujúceho správania je nižšia v porovnaní s ČR a vyššia v porovnaní s výsledkami z Anglicka.
- Výrazný rozdiel medzi ochotou priateľiť sa s človekom, u ktorého sa objaví psychická porucha („skôr súhlasilo“ alebo „rozhodne súhlasilo“ až 85 % odpovedajúcich) a ochotou bývať s človekom, ktorý trpí psychickou poruchou („skôr súhlasilo“ alebo „rozhodne súhlasilo“ 39 % opýtaných).
- Slovenská populácia – sme pripravení prijať priateľa s duševnou poruchou, ale **obavy zo spolunažívania, blízkeho kontaktu, zásahov do súkromia?**

LIMITÁCIE VÝSKUMU

- **Počet respondentov:** SR n=662, ČR n=1797, Anglicko n=1720
- **Časový odstup** – zber údajov: SR r. 2018-2019, ČR nov/dec 2013, Anglicko feb/marec 2011, (rozdielna miera informovanosti laickej verejnosti v oblasti duševného zdravia v daných časových obdobiach)
- **Spôsob zberu dát** (ČR-osobne, vyškolené osoby, Anglicko- osobne, PC program, SR- online dotazník, samostatné vyplňovanie dotazníka)
- Vyššia miera hláseného správania- vplyv mohol mať fakt, že elektronická forma dotazníka bola zdieľaná i prostredníctvom **sociálnych sietí** užívateľmi zaoberajúcimi sa destigmatizačnými aktivitami a podporou duševného zdravia na Slovensku (No more stigma, Liga za duševné zdravie SR)- za predpokladu, že stránky vo väčšej miere sledujú ľudia, ktorí majú osobnú skúsenosť s ľuďmi, ktorí trpia duševnou poruchou, prípadne vlastnú skúsenosť s problémami v oblasti duševného zdravia.

ZÁVER

- Stigmatizácia ľudí s duševnou poruchou – **celospoločenský problém**
- Potreba intervencií zameraných na redukcii stigmy na všetkých úrovniach (intrapersonálnej, interpersonálnej, štrukturálnej)
- Absencia celoštátneho výskumu zameraného na zisťovanie stigmatizujúcich postojov

Stereotypy, povery a predsudky sú v spoločnosti silno zakorenené. Nie sú ale neprekonateľné. Práve uvedomenie si ich existencie je prvým krokom, ako s nimi možno bojovať.

Ďakujem za pozornosť

POUŽITÁ LITERATÚRA

- OCISKOVÁ, M. - PRAŠKO, J. 2015. *Stigmatizace a sebestigmatizace u psychických poruch*. První vydání. Praha, Grada, 2015. 376 s. ISBN 978-80-247-5199-3.
- LINK, B.G.- PHELAN, J.C. 2001. Conceptualizing stigma. In *Annual Review of Sociology*. ISSN 0360-0572, 2001, roč. 27, s. 363-385.
- THORNICROFT, G. 2006. *Shunned: discrimination against people with mental illness*. New York, Oxford University Press, 2006. ISBN 978-019-857-098-1.
- THORNICROFT, G. et al. 2007. Stigma: ignorance, prejudice or discrimination? In *The British Journal of Psychiatry*. ISSN 0007-1250, 2007, vol. 190, č.3, s.192–193.
- CRISP, A.H., et al. 2000. Stigmatisation of people with mental illnesses. In *The British Journal of Psychiatry*. ISSN 0007 -1250, 2000, vol. 177, č.1, s. 4–7.
- ŠVAB, V. 2012. *Stigma and Mental Disorders*. Mental Illnesses - Understanding, Prediction and Control, IntechOpen, 2012. ISBN 978-953-307-662-1.
- ASRAT, B. et al. 2018. Internalized Stigma among Patients with Mental Illness Attending Psychiatric Follow-Up at Dilla University Referral Hospital, Southern Ethiopia. In *Psychiatry Journal*. ISSN 2314-4327, 2018, Article ID 1987581, vol 2018, s. 7.
- PRAŠKO, J. et al. 2013. Stigmatizace a panická porucha. In *Psychiatrie pro praxi*. ISSN 1213-0508, 2013, roč. 14, č.4, s.151–154.
- BANKOVSKÁ MOTLOVÁ, L. - ŠPANIEL, F. 2017. *Schizofrenie: jak předejít relapsu aneb terapie pro 21. století*. Třetí, přepracované a doplněné vydání. Praha, Mladá fronta, 2017. 157 s. ISBN 978-80-204-4287-1.
- CORRIGAN, P.W. et al. 2009. Self-stigma and the “why try” effect: impact on life goals and evidence-based practices. In *World Psychiatry*. ISSN 1723-8617, 2009, roč. 8, č. 2, s. 75-81.
- SWILDENS, W. et al. 2016. Somatic care with a Psychotic Disorder. Lower Somatic health Care Utilization of Patients with a Psychotic Disorder Compared to Other Patient Groups and to Controls Without a Psychiatric Diagnosis. In *Administration and Policy in Mental Health and Mental Health Services Research*. ISSN: 0894-587X, 2016, roč. 43, č. 5, s. 650-662.
- KLARIĆ, M. - LOVRIĆ S. 2017. Methods to fight mental illness stigma. In *Psychiatria Danubina*,. ISSN 0353-5053, 2017., roč. 29, Suppl. 5, s. 910-917.
- RABOCH, J. – PAVLOVSKÝ, P. 2012. *Psychiatrie*. Vyd. 1. Praha, Karolinum, 2012. 466 s. ISBN 978-80-246-1985-9.
- WINKLER, P. et al. 2015. Reported and intended behavior towards those with mental health problems in the Czech Republic and England. In *European Psychiatry*. ISSN 0924-9338, 2015, roč. 30, č. 6, s. 801-806.
- EVANS-LACKO, S. et al. 2011. Development and Psychometric Properties of the Reported and Intended Behaviour Scale (RIBS): A Stigma Related Behaviour Measure. In *Epidemiology and Psychiatric Sciences*. ISSN 2045-7960, 2011, roč. 20, č. 3, s. 263-271
- www.psychiatry.sk